

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันแนวโน้มของการศึกษามุ่งส่งเสริมบุคลิกภาพ โดยเน้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแหล่งทรัพยากรที่สำคัญและจำเป็นในการศึกษาแบบใหม่คือ ห้องสมุด ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถานที่สำคัญของสังคมในการช่วยจัดความโง่เขลาทางปัญญา และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในระบบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามห้องสมุดจะสนองความต้องการของสังคมได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของบรรณารักษ์ ซึ่งต้องอาศัยผลของการศึกษาวิชาซึ่งบรรณารักษศาสตร์ เป็นสำคัญ

การ จัดการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในปัจจุบันได้เป็นที่ยอมรับในวงการศึกษว่าเป็นวิชาที่มีความสำคัญและก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่วงการห้องสมุดและอาชีพบรรณารักษ์ สำหรับประเทศไทยวิชาบรรณารักษศาสตร์ได้เป็นที่รู้จักกัน เมื่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถานการศึกษาที่เก่าแก่แห่งแรก ได้ทำการเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2498 และต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ได้ขยายจนถึงระดับปริญญาโทบัณฑิต สถาบันที่ทำการสอนในระดับนี้มี 2 แห่งคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร นอกจากนี้ยังมีสถานการศึกษาอื่นที่เปิดสอนวิชานี้ในระดับปริญญาบัณฑิต ได้แก่ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พ.ศ. 2507) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (พ.ศ. 2511) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (พ.ศ. 2514)

คณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (พ.ศ. 2518) และคณะ
 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (พ.ศ. 2520) ซึ่ง
 หลักสูตรและวิธีการสอนที่คล้ายคลึงกัน

สำหรับภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นับเป็นสถาบัน
 การศึกษาในภูมิภาคแห่งแรกที่ผลิตบัณฑิตที่มีคุณวุฒิชั้นปริญญาที่สามารถประกอบอาชีพ
 บรรณารักษ์ เพื่อสนองความต้องการของประเทศชาติในค่านิยมที่ขาดแคลนบรรณารักษ์
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับห้องสมุดทุกประเภทในภาคเหนือ ปัจจุบันได้มีผู้สำเร็จการ
 ศึกษาจากภาควิชาไปประกอบอาชีพบรรณารักษ์และอาชีพอื่นตามหน่วยงานต่าง ๆ กัน
 เป็นจำนวน 113 คน ทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องติดตามผลการปฏิบัติ
 งานของบัณฑิตเหล่านั้นในระยะเริ่มแรก ทั้งนี้เพราะยังไม่เคยมีผู้ใดทำการวิจัยในค่านิยม
 มาก่อน จึงเห็นควรที่จะทำการสำรวจว่าบัณฑิตได้นำผลของความรู้ที่ได้ศึกษาจากภาค
 วิชาไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและอุปสรรคใดมากน้อยเพียงใด
 โดยผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาถึงประสิทธิผลของหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นสำคัญ ซึ่งผล
 ที่จะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้ดีขึ้น
 เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการผลิตบุคลากรให้สนองความต้องการของสังคม อันจะเป็น
 บัณฑิตที่ช่วยส่งเสริมให้บรรณารักษศาสตร์ของภาควิชาอย่างสมบูรณ์

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์ ประเมินผลหลักสูตรวิชาบรรณารักษ-
 ศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้ดีขึ้นนั้น ได้มีผู้ทำการวิจัย
 ไว้หลายเรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการวิจัยที่ทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาระดับปริญญา
 มหาบัณฑิตหรือดุษฎีบัณฑิต ทั้งของไทยและต่างประเทศ ซึ่งการวิจัยดังกล่าวมักจะหาดึง
 ถึงหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ ดังรายละเอียด
 อธิบายต่อไปนี้

งานวิจัยในต่างประเทศ

ปี ค.ศ. 1958 แมรี เจน วิง (Mary Jane Wing) ได้เสนองานวิจัย เรื่อง A History of the School of Library Science of the University of North Carolina : The First Twenty - five Years โดยศึกษาและติดตามประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท คาโรไลนา ในระหว่างปี ค.ศ. 1931 - 1956 จนกระทั่งโรงเรียนได้รับการรับรองวิทยฐานะ จากสมาคมห้องสมุดอเมริกัน อีกทั้งได้ติดตามวิวัฒนาการของหลักสูตรในแต่ละสมัยว่ามีการเรียนการสอนอย่างไร แล้วนำมาประกอบการพิจารณาถึงผลการนำความรู้ไปประกอบการปฏิบัติงานหลังจากที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข หลักสูตรต่อไป¹

ปี ค.ศ. 1964 คาร์ล วิลเลียม ฮินทซ์ (Carl William Hintz) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Education for Librarianship in India โดยได้ศึกษาถึงประวัติการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ของอินเดียตั้งแต่ปี ค.ศ. 1911 เป็นต้นมา และกล่าวถึงโครงการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาบัณฑิตของโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ 9 แห่ง ในการวิจัยตอนหนึ่งได้มีการอภิปรายถึงหลักสูตรการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์บางวิชา คือ วิชาการจัดหนังสือและทำบัตรรายการ การบริหารงานและการจัดดำเนินงานห้องสมุด เพื่อปรับปรุงวิชาเหล่านี้ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ²

¹Michael H. Harris, A Guide to Research in American Library History (Metuchen, N.J.: Scarecrow Press, 1968), p. 150.

²G. Raymond Nunn, Asian Libraries and Librarianship (Metuchen, N.J.: Scarecrow Press, 1973), p. 30.

ปี ค.ศ. 1969 เอนิส เคอร์ชิด (Anis Khurshid) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Standards for Library Education in Burma, Ceylon, India, and Pakistan โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมและปรับปรุงการศึกษาในด้านนี้ของประเทศพม่า อินเดีย และปากีสถานให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้เริ่มศึกษาถึงขอบเขต การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในขณะนั้นของ 4 ประเทศ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับ มาตรฐานการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ของอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และละตินอเมริกา และจากผลการวิจัยปรากฏว่า ระบบการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ของทั้ง 4 ประเทศ มีแนวโน้มที่จะดำเนินรอยตามระบบการศึกษาของประเทศอังกฤษ ในด้านของการปรับปรุง หลักสูตรได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในการจัดหลักสูตรทางบรรณารักษศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ควร จะคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ (1) ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจหลักการขั้นพื้นฐานอย่างกว้าง ๆ ของวิชาบรรณารักษศาสตร์ (2) สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เข้าใจหน้าที่และความสำคัญของ หอสมุดที่มีบทบาทในการสร้างและเปลี่ยนแปลงสังคม (3) ฝึกอบรมผู้เรียนในด้านเทคนิค และการให้บริการหอสมุด¹

ปี ค.ศ. 1975 เวอร์จิเนีย แมรี โครว์ (Virginia Mary Crowe) ได้เสนองานวิจัยเพื่อรับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตเรื่อง Guidelines for Curriculum Revision Based on Selected Role competencies Perceived as Valuable by Graduates of the Library Science Program at Edinboro State College เพื่อสำรวจโครงการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ร่วมกับปริญญาบัณฑิต ของวิทยาลัยแห่งเมืองเอดอินโบรอะ (Edinboro) มลรัฐเพนซิลเวเนีย (Pennsylvania)

¹Anis Khurshid, "Standards for Library Education in Burma, Ceylon, India, and Pakistan" (Ph.D.dissertation, Department of Library Science, University of Pittsburgh, 1969), 740 pp.

ถึงผลของความรู้ที่นักศึกษาได้รับจากวิทยาลัยว่าสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานได้เพียงพอ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฉบับปัจจุบันของวิทยาลัย และผลการวิจัยพบว่า ต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในหลักการใหญ่ ๆ เกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้การสอนว่า นักศึกษาคควร จะได้รับการฝึกทักษะในภาคปฏิบัติควบคู่ไปกับการเรียนภาคทฤษฎีให้มาก เพื่อให้ผู้เรียน ได้รับประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาการทำงานได้ เพิ่มการฝึกอบรมในวิชาที่เกี่ยวกับการเลือกวัสดุห้องสมุด การจัดซื้อ การใช้ การผลิตและการออกแบบสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับการนำเครื่องมือเทคนิคสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการทำงานห้องสมุด¹

ต่อมาในปี ค.ศ. 1974 บรรจง จันทรสา ได้เสนองานวิจัยเรื่อง

Proposed Standards for Education for Librarianship in Thailand
โดยได้ศึกษาการสอบวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับมหาวิทยาลัยของประเทศไทยจำนวน 5 แห่ง ระหว่างปี ค.ศ. 2494 - 2515 เป็นส่วนใหญ่ มีความมุ่งหมายเพื่อจะปรับปรุง วิเคราะห์ และประเมินค่าการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในเรื่องหลักสูตร ผู้สอน เงินอุดหนุน อุปกรณ์และวัสดุสิ่งพิมพ์ โดยนำข้อเท็จจริงที่ได้มาเปรียบเทียบกับมาตรฐานการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ของประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา เพื่อจะกำหนดมาตรฐานที่เหมาะสมและนำมาใช้ได้กับโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ทุกแห่งในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคสำคัญ คือ การจัดดำเนินงานไม่ดี ขาดการสนับสนุน คำนงงบประมาณจากรัฐบาล จำนวนผู้สอนไม่เพียงพอและขาดแคลนอุปกรณ์การสอนที่ดี

¹Virginia Mary Crowe, "Guidelines for Curriculum Revision Based on Selected Role Competencies Perceived as Valuable by Graduates of the Library Science Program at Edinboro State College," Dissertation Abstracts International 35 (July 1974) : 489 - A.

หลักสูตรการสอนในระดับปริญญาโทบัณฑิต ยังไม่ค้ำพอ และไม่มีมาตรฐานทางการศึกษา
วิชาบรรณารักษศาสตร์ที่รับรองกันเป็นทางการ¹

งานวิจัยในประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2516 นันทา วิฑูตติกักดิ์ ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาและ
ประเมินผลหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ ระดับ ป.กศ.ชั้นสูง พ.ศ. 2510 (วิชาโท)
ในวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีวัตถุประสงค์ตอนหนึ่งเพื่อศึกษาถึงความ
เหมาะสมของความมุ่งหมาย เนื้อหาและระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและปัญหา
ต่าง ๆ ในด้านการเรียนการสอน สรุปผลการวิจัยปรากฏว่า ความมุ่งหมายทั่วไปดีแล้ว
เนื้อหาสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร แต่เนื้อหาวิชาเกิดความไม่สมดุลย์ใน
หลักสูตร เพราะความซ้ำซาก และเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนควรเพิ่มขึ้นให้สมดุลย์
กับความสำคัญของเนื้อหา²

ปี พ.ศ. 2518 ชุติมา สัจจนันท์ ได้ทำการสำรวจสถานภาพการทำงาน
ของบัณฑิต (ปีการศึกษา 2502 - 2516) และมหาบัณฑิต (ปีการศึกษา 2507 - 2516)
สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย

---

¹Bungchong Chantrasa, "Proposed Standards for Education
for Librarianship in Thailand" (Ph.D. dissertation, Department
of Education, Graduate School, George Peabody College for
Teachers, 1974), 309pp.

²นันทา วิฑูตติกักดิ์, "การศึกษาและประเมินผลหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์
ระดับ ป.กศ. ชั้นสูง พ.ศ. 2510 (วิชาโท) ในวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา"
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2516), 72 หน้า.

ตอนหนึ่งว่า เพื่อติดตามผลการนำความรู้ที่ได้รับจากแผนกวิชาไปใช้ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน จากผลการวิจัยในคํานี้พบว่า ในการปฏิบัติงานในห้องสมุดประเภทต่าง ๆ บัณฑิตและมหาบัณฑิตได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาในแผนกวิชาไปใช้ในการปฏิบัติงานโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและมาก ประสบปัญหาในการปฏิบัติงานโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและน้อย และมีความต้องการให้แผนกวิชาจัดกิจกรรมทางวิชาการ เพื่อให้ความช่วยเหลือแกบัณฑิตในการทำงานโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังได้ขอเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร ตลอดจนการดำเนินงานของแผนกวิชาในคํานี้ต่าง ๆ อีกตามสมควร¹

ในปีเดียวกัน มาลีณี ประเสริฐวงษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาและประเมินผลหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้ทราบถึงความเหมาะสมของหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ของคณะศิลปศาสตร์ในคํานความมุ่งหมาย เนื้อหาและระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ตลอดจนการเลือกอุปกรณ์การสอน และการประเมินผล เพื่อให้ทราบถึงข้อดีและข้อบกพร่องของหลักสูตร และเพื่อแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกันทั้งในคํานความมุ่งหมายของเนื้อหาและการกำหนดเวลาเรียน ส่วนผลการวิจัยได้สรุปแยกความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นสองประเภทคือ อาจารย์ผู้สอนและบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษา ในคํานของอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นว่าความมุ่งหมายของหลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว เนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร สอดคล้องกับความมุ่งหมายและผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติ-

¹สุจิตา อัจจามันท์, "การสำรวจสถานภาพการทำงานของบัณฑิต (ปีการศึกษา 2502 - 2516) และมหาบัณฑิต (ปีการศึกษา 2507 - 2516) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), 215 หน้า.

งานได้มาก ระยะเวลาที่กำหนดในหลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว ด้านการสอนและการใช้ อุปกรณ์การสอน ใจกว้างของจริงประกอบการบรรยายเป็นส่วนมาก สำหรับผลการสรุปความเห็นของบัณฑิตคนหนึ่งพบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่มีความเข้าใจความมุ่งหมายเป็นอย่างดี สามารถนำไปใช้กับงานห้องสมุดทั่วไปได้ดี โดยเฉพาะงานเทคนิค และการให้บริการ เนื้อหาวิชาทรงค่อความสนใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อสถานการณั้ปัจจุบันได้¹

กล่าวโดยสรุปถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งได้กล่าวมาแล้วทั้งในต่างประเทศ และในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร วิชาบรรณารักษศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นกว่าเดิม ซึ่งมีผลงานวิจัยอยู่เป็นจำนวนมากที่มุ่งจะกล่าวถึงการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ เพื่อให้เป็นประโยชน์และมีผลต่อการปฏิบัติงานในปัจจุบันของนิสิตนักศึกษา หลังจากที่ได้สำเร็จการศึกษาไปแล้ว

อย่างไรก็ตาม แนวโน้มของการวิจัยในค่านนี้ กำลังเป็นที่สนใจของนักวิชาการหลายสาขาในสถาบันต่าง ๆ มาก ทั้งนี้เพราะเล็งเห็นผลประโยชน์โดยส่วนรวมที่สถาบันนั้น ๆ จะได้รับ และมีไค้มีผลแก่เพียงช่วยแก้ปัญหาการทำงานเท่านั้น แต่ยังอาจมีผลต่อการพัฒนาแผนการศึกษาของชาติด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์อย่างละเอียด ถึงความเหมาะสมของความมุ่งหมาย เนื้อหา และเวลาที่กำหนดในหลักสูตร

¹ มาลีณี ประเสริฐวงศ์, "การศึกษาและประเมินผลหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ ของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2518), 100 หน้า.

2. ศึกษาปัญหาในเรื่องการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการนำประโยชน์หรือผลของความรู้ที่ได้รับจากภาควิชาไปใช้ในการปฏิบัติงานการแก้ปัญหา และอุปสรรค ตลอดจนความต้องการในการทำงาน

3. ศึกษาแนวโน้มที่จะนำไปสู่ความสนใจในอาชีพบรรณารักษะ เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะต่าง ๆ ต่อภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2513 - 2518 รวม 6 รุ่น จำนวน 112 คน ทั้งนี้ไม่รวมผู้ที่อยู่ในระหว่างการฝึกงานหรือปฏิบัติงานต่างประเทศ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามที่เชื่อถือได้ วัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากได้ให้กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแล้ว
2. คำตอบที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน ถือว่าเป็นความจริงเชื่อถือได้

วิธีดำเนินการค้นคว้าวิจัย

1. ศึกษาความหมายและรายละเอียดของหลักสูตร และมาตรฐานการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ การจัดตั้งภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยการค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร เอกสาร และสิ่งตีพิมพ์ประเภทอื่น
2. ดำรวจความเห็นเกี่ยวกับการทำงานและหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งแบบสอบถามใหญ่ให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2513 - 2518 จำนวน 112 คน โดยรวบรวมรายชื่อและที่อยู่จากทำเนียบศิษย์เก่าของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

จากหนังสืออนุสรณ์ และจากสูจิบัตรการรับพระราชทานปริญญาบัตร ติดต่อบริษัท
จากนักศึกษาร่วมสถาบันเพื่อให้ได้สถานที่ติดต่อดีชัดและแน่นอนที่สุด การส่งและรับ
แบบสอบถามใ้อาศัยบริการไปรษณีย์เป็นส่วนใหญ่

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้วิธีการทางสถิติเบื้องต้น คือการหาค่าร้อยละ
หาค่าเฉลี่ย และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร $P = \frac{f}{N} \times 100$, $\bar{X} = \frac{\sum fX}{N}$
และ S.D. = $\sqrt{\frac{\sum fX^2}{N} - \left[\frac{\sum fX}{N}\right]^2}$ ตามลำดับ¹

นอกจากนี้ยังได้นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิทยานิพนธ์มาวิเคราะห์
ความแปรปรวน (Analysis of Variance) โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อ
ทดสอบความแตกต่างในค่าประโยชน์ของหลักสูตรต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตในหอสมุด
3 ประเภท โดยใช้ เอฟ-เทสต์ (F-test)

Source of Variation	SS	MS	df	F
ระหว่างกลุ่ม (Treatment)	$SST = n\sum d^2$	$MST = \frac{SST}{p-1}$	$p-1$	$\frac{MST}{MSE}$
ภายในกลุ่ม (Error)	$SSE = \sum x_s^2$	$MSE = \frac{SSE}{n-p}$	$n-p$	
รวมทั้งหมด	$SST+SSE$	$MST+MSE$	$n-1$	

¹ ประคอง กรรณสุข, สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู, พิมพ์ครั้งที่ 4.
(พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2517), หน้า 52.

- เมื่อ SS = ผลบวกของส่วนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Sum of Squares)
- SST = ผลบวกของส่วนเบี่ยงเบนยกกำลังสองระหว่างกลุ่ม
- SSE = ผลบวกของส่วนเบี่ยงเบนยกกำลังสองภายในกลุ่ม
- MS = ส่วนเบี่ยงเบนยกกำลังสองเฉลี่ย (Mean Square)
- MST = ส่วนเบี่ยงเบนยกกำลังสองเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม
- MSE = ส่วนเบี่ยงเบนยกกำลังสองเฉลี่ยภายในกลุ่ม
- df = ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
- p = จำนวนกลุ่ม
- n = จำนวนตัวอย่างในกลุ่ม
- d = Deviation of Set Means from Grand Mean
- X_s^2 = Square of Deviation Within Sets¹

ถ้าผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรแต่ละคู่ โดยใช้สูตรการคำนวณอัตราส่วนวิกฤต (Critical Ratio) ดังนี้²

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{(\bar{X}_1 - \bar{X}_2)}$$

$$s(\bar{X}_1 - \bar{X}_2) = \sqrt{\frac{61^2}{N_1} + \frac{62^2}{N_2}}$$

¹ William Meddenhall, Introduction to Probability and Statistics, 2d ed. (Belmont, Calif : Wadsworth Publishing Co., 1969), p. 278.

² ประคอง กรรณสุต, สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู, หน้า 80.

เมื่อ $\bar{x}_1 - \bar{x}_2$ = ความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ย

$s^2(\bar{x}_1 - \bar{x}_2)$ = ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของความแตกต่าง
ระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ย

ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

ทำให้ทราบแนวโน้มความสนใจของบัณฑิตต่อวิชาบรรณารักษศาสตร์ ว่ามีผล
เอื้อต่อการประกอบอาชีพบรรณารักษ์เพียงใด และคาดว่าบัณฑิตจะได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้
ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ภาควิชาจะได้รับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจาก
บัณฑิต เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ตลอดจนการดำเนินงานของ
ภาควิชาในด้านต่าง ๆ เพื่อว่าภาควิชาจะได้มีบทบาทส่งเสริมสถานภาพผู้ประกอบอาชีพ
บรรณารักษ์ให้ดียิ่งขึ้น

นิยามของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

หลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ หมายถึง ข้อกำหนดวิชาและกิจกรรมทาง
คำมบรรณารักษศาสตร์ ที่กำหนดขึ้นให้นักศึกษาได้เรียน และอยู่ภายในความควบคุมของ
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ หมายถึง หน่วยงานในสังกัดคณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบการจัดการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์
ในระดับปริญญาตรี

นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี ในระหว่างปีการ
ศึกษา 2510 - 2518

บัณฑิต หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (บรรณา-
รักษศาสตร์) จากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประสิทธิผล หมายถึง การวัดว่าหลักสูตรนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายในการนำไปใช้
 ประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานได้มากน้อยเพียงใด

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงผลของหลักสูตร วิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 เชียงใหม่ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำประโยชน์หรือผลของความรู้ที่ได้รับจาก
 ภาควิชาไปใช้ในการปฏิบัติงานเท่านั้น ดังนั้นการส่งแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็น
 จึงกระทำเฉพาะบัณฑิตยบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แต่การวิจัยจะสมบูรณ์
 ยิ่งขึ้นหากได้มีการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่
 เพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน จะทำให้ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร
 ทั้งในค่านของคุณภาพการ เรียนการสอนและประสิทธิภาพในการนำมาปฏิบัติงานอีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย